

Brandspuithuisjes (2)

Cees en Henny van Haasteren

Luchtfoto eiland Urk.

Voor oude spuithuisjes in de provincie Flevoland kunnen we alleen terecht bij het voormalige eiland Urk. Het eiland dat iets minder dan 12 km² groot was, werd namelijk halverwege de vorige eeuw onderdeel van de Noordoostpolder. Gelukkig is de brandweergeschiedenis van Urk niet verloren gegaan.

Eerste houten spuithuisje met op de deuren 'Brandweer' geschilderd. Rechts zijgevel van de zeilmakerij.

In 1781 was er al een spuithuisje op Urk. In een schrijven over de slechte staat van de kerk staat namelijk dat het gebouw dankzij het spuithuisje nog een beetje overeind blijft staan. De spuithuisjes op Urk werden gebouwd van hout en zijn veelal verloren gegaan. Volgens een bouwverordening uit 1863 zou er een spuithuisje komen bij de school. Bij de nieuwgebouwde ansjovis zouterij kwam in 1890 tevens een onderkomen voor een brandspuit. Dit spuithuis bleef in gebruik tot er in de tuin van de bewaarschool een

nieuw brandspuithuisje kwam.

Kerkklok

In Urk werden de brandweelieden overdag gealarmeerd door het luiden van de kerkklok, 's nachts liep er iemand rond met een ratel om de mensen te wekken.

Wanneer er in de 19e eeuw brand was, werden de handbrandspuiten naar de haven van Urk gereden. Het publiek werd ingeschakeld om te helpen bij het zware pompwerk. Het water werd uit de haven gepompt, in het reservoir van de handbrandspuit, waarna het via een slang op de brand kon worden gericht. Toen in 1918 een tweede handspuit was aangeschaft, kon men om een grotere afstand te overbruggen, het zogeheten aanjaagverband gebruiken. Ja, ook toen werd dit dus al gebruikt. De pomp die bij de haven stond, vulde een grote teil, waaruit de tweede handspuit het water haalde. De eerste spuit heette de haler en de tweede de brenger. Dit aanjaagverband was alleen nodig wanneer een brand verder dan 200 meter van open water verwijderd was. In 1930 kreeg de brandweer Urk een slangenwagen.

Advertentie van een Eureka motorspuit, zoals Urk die van Enkhuizen overnam.

De zeilmakerij wordt op dit moment gerestaureerd.

Restaurant de Boet.

Wanneer er op het eiland te weinig schoon drinkwater was, werd van het vasteland drinkwater aangevoerd per schip. De brandspuit werd dan gebruikt om het schip leeg te pompen.

Naast zeilmakerij Snijder werd een stenen spuihuis gebouwd, deze werd gebruikt tot 1952. Daarna trok de brandweer, tot 1978, in bij het gebouw voor openbare werken aan de Klifweg. De oude zeilmakerij wordt op dit moment gerenoveerd met behoud van het historische uiterlijk en wordt dan gebruikt als woonhuis. De op het eiland als 'Boet' bekende ruimte werd ook als spuihuis gebruikt. In de Boet werden houten

Werkgroep Brandweer Historie

De Werkgroep Brandweer Historie heeft als doel het inventariseren en vastleggen van informatie over diverse aspecten van de brandweergeschiedenis in Nederland. Hierover worden publicaties uitgegeven. Om dit doel te bereiken wordt gebruik gemaakt van informatie en bronmateriaal, aanwezig bij particulieren, brandweer- en andere musea, korpsen en andere organisaties zoals verenigingen.

De Werkgroep Brandweer Historie is onderdeel van de Nederlandse Vereniging van Belangstellenden in het Brandweerwezen (VBB).

Postadres: VBB, Postbus 150, 5360 AD Grave
E-mail: werkgroepbrandweehistorei@brandweer.org
Website: www.brandweer.org

Hier nog in Schiedam: de motorspuit die in 1939 werd aangeschaft.
(Foto collectie Adriaan Kriek)

botters gebouwd. Het huidige restaurant de Boet, is herbouwd naar het oorspronkelijke gebouw uit 1865.

Paard

In 1934 kreeg de brandweer van Urk de beschikking over een motor-

Oproep: Het ligt in de bedoeling om een inventarisatie te maken van alle nog bestaande brandspuihuisjes in Nederland. Van vele is de locatie al bekend. Mocht er in uw gemeente nog een brandspuihuisje, of meerdere zijn, dan zouden we het op prijs stellen als u daarvan een foto, adresgegevens en eventuele nog andere bekende gegevens naar ons opstuurt:
cam.van.haasteren@quicknet.nl

brandspuit. Deze motorbrandspuit, merk Eureka, was sinds 1917 eigendom geweest van de brandweer van de gemeente Enkhuizen. Deze kon met een paard worden getrokken. Maar meestal werd het toch met handkracht gedaan. Het paard had namelijk een dubbelfunctie. Overdag trok hij de vuilniskar en 's avonds stond het paard te rusten in de wei of op stal. In deze tijd werd er door de brandweer één maal per jaar geoefend. Even een kleine anekdote: Op zekere dag werd de spuit, getrokken door twee manschappen, richting haven gebracht. De ene brandweerman

riep: 'linksaf', en de andere: 'rechtsaf', met als resultaat dat de spuit rechtuit richting haven ging en zo terecht kwam op een schuit.

In 1939 kwam er een tweede motorbrandspuit, deze werd overgenomen van de brandweer Schiedam. Deze pomp stond ook op een kar, zodat hij nog steeds door de brandweerlieden moest worden voortgetrokken.

Pas in 1961 hoefden de brandweerlieden niet meer zelf de pomp voort te trekken, toen kwam er een busje, waar de pomp achter kon worden gehangen. Dat dit nog niet echt veel gemak opleverde is wel te begrijpen als je weet, dat de brandweerlieden eerst via de achterklep de bus in moesten, dan klep dicht en aanhanger er achter. Ter plekke moesten de chauffeur en bevelvoerder, die voorin zaten, eerst de pomp afkoppelen, voordat de manschappen uit de bus konden. Dus of het nou echt zoveel sneller ging, valt te betwijfelen.

Ondanks dat er al langer brandweer op Urk was, vieren ze pas dit jaar hun 75-jarig bestaan, dit omdat pas in 1939 officieel de vrijwillige brandweer werd opgericht.

**Informatie en zw/w foto's: Brandweer Urk
Kleurenfoto's: Cees en Henny van Haasteren**

Kaart met eiland Urk en Schokland in de Zuiderzee.